

donderdag

24.03.2016

20.00 Kamermuziekzaal

19.15 Inleiding door

Koen Uvin

Pianoduo Callot – Blondeel

Schubert vierhandig

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Lucas Blondeel (BE) studeerde piano aan het Conservatorium van Antwerpen en vervolgde vervolgens zijn studies aan de Universität der Künste bij Professor Klaus Hellwig. Daarnaast studeerde hij jarenlang pianoforte bij onder meer Jos van Immerseel en Malcolm Bilson. Reeds op jonge leeftijd werd hij laureaat van verschillende wedstrijden en sinds 1995 stond Blondeel op diverse podia in België, Finland, Japan, Singapore, Zwitserland, Spanje, Portugal, Nederland, Duitsland, Bulgarije, de Verenigde Staten en Frankrijk. Naast zijn carrière als solist speelt hij ook in verschillende kamermuziekensembles.

Nicolas Callot (BE) behaalde zijn masterdiploma aan het Conservatorium van Antwerpen en vervolmaakte zich verder aan het Sweelinck-conservatorium in Amsterdam bij Mila Baslawskaja. Callot nam met succes deel aan verschillende wedstrijden en trad intussen op tijdens talrijke concerten in binnen- en buitenland onder andere in samenwerking met de Filharmonie, het Deens Radio-orkest, Jeugd en Muziek Antwerpen, het Bulgaars Symfonisch Orkest en het kamerorkest van Luik. Hij is ook actief als kamermuzikant, onder meer in een vast pianoduo met Lucas Blondeel en nam cd's op met werken van Brahms, Liszt en Schubert.

Uitvoerders en programma

Lucas Blondeel: piano, kopie naar
Conrad Graf, Wenen 1824
Nicolas Callot: piano, kopie naar
Conrad Graf, Wenen 1824

—

Franz Schubert (1797-1828)
Marche caractéristique nr 1 in C, D886 (1826)

Franz Schubert
Andantino varié in b uit Divertissement sur des motifs originaux français, D823 (1827)

Franz Schubert
Allegro in a, 'Lebensstürme', D947 (1828)

— pauze —

Franz Schubert
Marsch in G 'Kindermarsch', D928 (1827)

Franz Schubert
Deutscher in G mit 2 Trios, D618 (1818)

Franz Schubert
Rondo in A, D951 (1828)

Franz Schubert
Fantasie in f, D940 (1828)

Met de steun van Piano's Maene

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Schubert op piano vierhandig

Pianomuziek voor twee pianisten was in Schuberts Wenen niet courant. Dat zou snel veranderen toen goedkopere muziekdrukprocedures inspeelden op de onverzadigbare honger van het concertpubliek naar de populaire ouvertures, symfonieën en opera-aria's die men in de zalen had gehoord en in de huiskamer opnieuw wou horen. Het uitvoeren van transcripties van deze orkestrale muziek was alleen doorgewinterde pianisten gegeven. Maar met twee pianisten en vier handen lag een uitvoering door amateurs wel binnen de mogelijkheden. Het ligt voor de hand dat het pianoduet (twee pianisten aan een klavier) hiervoor veel praktischer was dan het pianoduo (twee pianisten aan twee piano's). De omvangrijkste en artistiek meest waardevolle bijdrage vóór Schubert kwam haast vanzelfsprekend van W.A. Mozart. Hij componeerde een paar vierhandige sonates, géén bewerkingen, om samen met zus Nannerl tijdens hun Londense reis uit te voeren. Franz Schubert (1797-1828) was voorbestemd om de baanbreker in dit genre te worden. Dat kwam doordat hij een carrièreweg insloeg die andere Weense componisten voorlopig links lieten liggen.

In het heel aparte muziekleven in Wenen in het begin van de 18e eeuw, waren de mogelijkheden om als musicus een plaats te veroveren erg beperkt. De meest begeerde loopbaan was die van componist. Dat was hard knokken en je moest heel veel geluk hebben want het Weense publiek liep makkelijker storm voor Paganini en Rossini dan voor eigen Duits-Oostenrijkse componisten. Die componistencarrière was slechts voor een handvol componisten weggelegd: Haydn, Mozart, Beethoven ... Meteen de grote namen.

Een tweede weg, die nog moeilijker te bewandelen was, was deze als virtuoos.

De concurrentie was moordend, Wenen werd overspoeld door viool- en pianovirtuozen die op hun recitals de anderen trachtten te overtreffen. Haydn hield dit pad snel voor bekeken en verklaarde 'geen groot tovenaars te zijn aan het instrument'. Maar Mozart en vooral Beethoven trokken naar Wenen in de hoop weerklank te vinden voor hun virtuoze prestaties aan het klavier.

Ten slotte konden muzikanten proberen Wenen te veroveren als leraar. Vaak gaven ze les uit noodzaak en zowat elke musicus was verplicht om, mét of tegen zijn zin, een deel van zijn inkomen binnen te halen met leeropdrachten. De kaarten voor een muziekleraar lagen tamelijk goed, in een maatschappij die verwachtte dat iedereen min of meer muzikaal geschoold was, was de vraag naar muzieklerars immers enorm.

Voor Franz Schubert was elk van deze carrièrepaden zo goed als geblokkeerd. Om te beginnen was hij geen virtuoos. Zo kon hij naar verluidt de snelle achtste triolen van zijn eigen *Erkönig*, opus 1 niet a tempo spelen. Tegenover de supervirtuozen die Wenen aandedden, had Schubert geen enkel verhaal, de grote concertpodia bleven bijgevolg voor hem gesloten. Een carrière als muziekleraar zag hij al helemaal niet zitten. Dat herinnerde hem te veel aan zijn onderwijzersopleiding in het Weense Stadtkonvikt, 'de meest droevige periode uit zijn leven'. Bovendien maakte zijn timide natuur hem niet geschikt voor leeropdrachten. Toch dwong bittere noodzaak ook Schubert tot occasioneel lesgeven. Dromen van een componistencarrière deed Schubert wél, maar deze uitbouwen zonder steun van mecenasen was onmogelijk. En de échte hinderpaal was bijzonder triviaal: Schubert stierf gewoon te jong om zijn ambities als componist te kunnen waarmaken.

Gelukkig kende Schubert als geboren en getogen Wiener het muziekleven van zijn stad door en door. Hij wist dat er naast het openbare concertleven nog een ander podium bestond en begon te componeren voor een beperkte kring van gelijkgezinde muzikliefhebbers die muziek naar eigen smaak lieten uitvoeren in huiselijke kring. Weense jongelui luisterden er in Weense huiskamers naar werken van een Weense componist, gespeeld op een pianoforte van Weense makelij ... Weenser kon niet. In plaats van het grootse, enthousiaste applaus – of huilend boegeroep (!) – dat klonk in de Weense concertzalen, kreeg Schubert de warme sympathie en schouderklopjes van een kleine kring aficionados die deze 'Schubertiaden' bijwoonden. Het is in dit beschermde atelier dat het lied en kleinere pianogenres zoals *impromptu*, *Albumblatt*, *marche*, *polonaise* en ook de *quatre-mains* uitstekend konden gedijen.

Die werken voor piano vierhandig zijn in letterlijke zin het alfa en omega van Schuberts oeuvre. De *Fantasie in g*, D1 is zijn allereerste voltooid werk en de *Fantasie in f*, D940 dateert uit zijn allerlaatste levensjaar. Het is een merkwaardig werk, vooral dan wat de structuur betreft. Schubert was zich hiervan bewust en gaf het de titel 'fantasie' mee, een term die gebruikt werd voor composities die afweken van de standaardvormgeving. De fantasie is helemaal doorgecomponeed, maar bevat de vier onderdelen van een klassieke symfonie. Logisch dat sommigen niet aan de verleiding konden weerstaan deze fantasie te orkestreren. Schuberts compositorische uitdaging bestond erin de vier onderdelen duidelijk van elkaar te

onderscheiden én toch naadloos aan mekaar te lassen, iets waarin Schubert op een geniale manier slaagt. Een grootse betovering gaat uit van de prachtige melodie waarmee het werk inzet en die in verschillende gedaanten terugkeert. Deze melodie bestaat uit weinig tonen en veel toonherhalingen en is puur klankgeworden melancholie. Zelfs wanneer de melodie onverwacht in F groot klinkt, klinkt ze haast nog droeviger dan in de kleine terts ... alsof ook blijheid Schubert pijn doet.

Schubert droeg deze fantasie en andere pianoduetten op aan zijn eigen 'unsterbliche Geliebte', Caroline Esterházy. Ze kreeg samen met haar zus Marie les van Schubert in Wenen en op het familiebuitengoed in Zselíz (Slowakije). Het staat vast dat Schubert op haar verliefd was. Toen zij hem ooit

smalend vroeg wanneer hij nog eens een werk aan haar zou opdragen, antwoordde Schubert: 'Wat heeft dat voor zin, al mijn werken zijn aan jou opgedragen'. Jammer voor Schubert, de liefde kwam niet van twee kanten.

In het preutse Biedermeier Wenen waren intiemere contacten tussen de seksen streng gereguleerd en gelimiteerd. Misschien zorgde het uitvoeren van vierhandige pianomuziek door een jongeman en een jongedame, leraar en leerling samen op de pianobank, dicht bij elkaar, lijf aan lijf en met handen die mekaar kruisen over de toetsen en lichtjes aanraken, wel voor een zeldzame erotische belevenis die ontsnapte aan de sociale controle.

Koen Uvin

'Schubert stierf te jong om zijn ambities als componist te kunnen waarmaken.'

Marie en Caroline Esterházy

De gezusters Marie (1802-1837) en Caroline (1805-1851) Esterházy waren de dochters van graaf Johann Karl Esterházy (1777-1834). De graaf stamde af van de Esterházy's uit Galántaen en was in 1802 gehuwd met gravin Rosine Festetics de Tolna (1784-1854). De wintermaanden bracht het gezin door in Penzing bij Wenen en de zomermaanden in hun kasteel in Zselíz (momenteel Želiezova in Slowakije). De graaf was belezen, muzikaal (hij had een mooie basstem) en kunstmecenas. Zijn dochters genoten een gedegen muzikale opleiding en waren goede pianistes. Marie huwde met graaf August von Breunner-Enkevoerth (1796-1877). Caroline trouwde in 1844 – 16 jaar na Schuberts dood – met graaf Karl Folliot van Crenneville (1815-1888), een huwelijk dat slechts enkele maanden standhield. Het was de schrijver, biograaf en amateurzanger Johann Karl Unger (1771-1836) die Schubert in 1818 bij graaf Esterházy introduceerde en ervoor zorgde dat hij de muziekleraar van diens dochter werd a rato van twee gulden per uur plus reiskosten. Van juli tot november 1818 verbleef Schubert in Zselíz. Als muziekleraar behoorde hij tot het dienstpersoneel en logeerde in een bijgebouw. Toen hij in 1824 voor de tweede maal in Zselíz verbleef, mocht hij, dankzij zijn succes als componist, een kamer in het kasteel betrekken en mede plaatsnemen aan de grafelijke ontbijttafel. Het was dan ook in die periode dat er tussen Schubert en Caroline blijkbaar een hechte vriendschapsband ontstond die aanleiding heeft gegeven tot heel wat speculaties en het onderwerp werd van vrij dubieuze bellettrie (vooral sedert de publicatie in 1852 van de *Muzikalische Märchen* van Elise Polko). Ook de dagboeknotitie 'Schubert scheint im Ernst in die Comtesse verliebt. Mir gefällt das von ihm' uit 1828 van de librettist Eduard von Bauernfeld (1802-1890) heeft

daar ongetwijfeld toe bijgedragen. Dat hij Caroline vereerde staat vast. De prachtige *Fantasie in f*, D940 is niet zonder reden aan haar opgedragen. Er werd veel gemusiceerd in Zselíz. Naast de talrijke composities voor piano vierhandig die Schubert voor Marie en Caroline schreef, werden er ook liederen en kwartetten van Haydn en Mozart uitgevoerd. Marie was een sopraan, Caroline en de gravin alt, de graaf bas en de ambtenaar Carl Freiherr von Schönstein (1776-1876) tenor. Ook nog na 1824 en tussen de twee verblijven in Zselíz in, had Schubert af en toe muzikale verplichtingen ten huize Esterházy. Caroline Esterházy bezat heel wat composities van Schubert waaronder een eerste druk van de liedcyclus *Die schöne Müllerin*, D795. Ook de eerste uitgave van de bewerking voor zang en piano van de *Romanze* uit *Rosamunde*, D797/36 met de door Schubert in de zomer van 1824 eigenhandig aangebrachte wijzigingen, was in haar bezit. Naast een mogelijke affaire met Caroline werd Schubert ook nog een affaire met een kamermeisje in het kasteel in Zselíz, Josefine Pöckelhofer, toegedicht. Er bestaan geen werken aan deze laatste opgedragen.

Johan Huys

Caroline Esterházy (1806-1851)

Katrien Baerts © Annelies van der Vegt

do 28.04.16 / 20.00 / Kamermuziekzaal & Concertzaal scène
Ictus Ensemble / Sciarrino's kamermuziek
Het klankidroom van autodidact Salvatore Sciarrino heeft net als dat van Luigi Nono een grote impact gehad op een hele generatie componisten. Zijn *Aspern Suite* is archetypisch voor zijn oeuvre: gedempt, op de grens van het hoorbare en met verwijzingen naar het verleden. In die traditie zijn ook zijn *Caprices* te situeren. Het mag duidelijk zijn, Sciarrino creëert stukken in een geheimzinnig universum waarin muziek, stilte en lawaai elkaar ontmoeten.

© Marco Borggreve

vr 06.05.16 / 20.00 / Concertzaal
Arcanto Quartett & Jörg Widmann / Beethoven & Brahms

Door hun drukke solocarrières komen de vier geëerde solisten van Arcanto maar enkele keren per jaar samen. Als kameleons laveren ze tussen verschillende stijlen en componisten. Wanneer Jörg Widmann, de grootmeester van de klarinet, zich dan nog eens bij dit viertal voegt, staat het bij voorbaat vast: dit optreden wordt een van de hoogtepunten van het concertseizoen.

Het Concertgebouwcafé blaast tien kaarsjes uit!

En dat vieren we. Een smakelijke verfrissing vindt u op diverse plaatsen in het Concertgebouw.

wifi access

free press

wo — za vanaf 11 uur
Op dagen met een voorstelling
open vanaf een uur voor aanvang.

info & reservaties
cafe@concertgebouw.be
of +32 50 47 69 99

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT
BRUGGE

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket.
www.concertgebouw.be/services.

BRUGGE

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS|WTV